

С Т А Н О В И Щ Е

от д. ю. н. Румен Илиев Марков – професор и ръководител на катедра „Наказателноправни науки“ – ЮФ на УНСС – гр. София

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по област на висше образование 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление – 3. 6. Право, докторска програма „Наказателно право“

Автор на дисертационния труд:

Антон Илиев Станков

Тема на дисертационния труд: **„Наказателноправни проблеми на борбата с тероризма“**

Научен ръководител: проф. д-р Момяна Гунева – БСУ

1. Със заповед № УМО - 111/16. 03. 2021 г. на Ректора на Бургаския свободен университет съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Наказателноправни проблеми на борбата с тероризма“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, с автор - Антон Илиев Станков-докторант на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки - БСУ.

Представеният от Антон Станков комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав в БСУ.

2. Темата на дисертационния труд е безспорно актуална. Не може да не се съгласим с докторанта, че терористичните действия и тероризмът съпътстват цялата история на човешката цивилизация от античността до наши дни. Съвременният тероризъм е изключително тежко и с висока степен на обществена опасност престъпление, насочено срещу фундаменталните принципи и основните ценности на съвременното демократично общество. На темата са посветени многобройни заглавия, но липсват актуални и цялостни научни изследвания. Нуждата от съвременни научни разработки е особено голяма с оглед на бързо променящите се обстоятелства и необходимостта от законови промени за противодействие на тероризма и терористичните престъпления, но съгласувани със защитата на правата и законните интереси на гражданите.

3. Докторантът отлично познава разработвания проблем, неговото законодателно уреждане в международното право, правото на ЕС и в нашето вътрешно право, застъпените становища в теорията. Привежда убедителна аргументация в подкрепа на своите тези. За това допринася и богатият му практически опит като съдия, министър на правосъдието и адвокат.

Дисертацията е написана на ясен и богат език, четивна и завладяваща.

4. Целта на дисертацията е да се очертаят и анализират характерните белези на понятията „тероризъм“, „терористична дейност“ и „престъпления, свързани с тероризъм“. На тази основа се цели да бъде подложено на критична оценка наказателното и специализираното законодателство, а направените изводи, да бъдат използвани за обосноваването на предложения *de lege ferenda*.

Използваният историко-правен, сравнително-правен и интердисциплинарен подход, наред с частните методи на формалната логика (анализ, синтез и сравнение) и традиционните начини на тълкуване, позволяват успешното изпълнение на поставените задачи.

5. Представеният дисертационен труд е в обем от 192 страници. Съдържанието е организирано в увод, четири глави и заключение. Приложен е списък на източници на кирилица (41 автори), 32 на латиница и 32 от интернет. Бележките под линия са 286.

В първа глава „Дефиниране на понятията“ на основата на интересни исторически бележки се прави периодизация на развитието на идеологията и проявите форми на терористичните действия от края на XIX век до нашето съвремие. Достига се до извода, че нито едно от разгледаните определения не е изцяло погрешно, но и нито едно от тях не обхваща достатъчно пълно явлението „тероризъм“. Като основа на изложението е възприето разбирането, че тероризмът е идеология основана на постигането на легитимни или нелегитимни цели чрез насилие, насочено към държавни органи, обществени организации и лица, като волята им е подчинена на постигането на целите на терористите.

В глава втора „Тероризмът и българското наказателно право“ се изясняват признаците на престъплението „тероризъм“ по чл. 108а НК. Според автора постановките на международните актове и тези на наказателното право на ЕС са отразени в значителна степен в чл. 108а НК. Терористичните действия, визирани в разпоредбата, са обективно годни да постигнат терористичните цели. Приема се, че основният белег за отграничаването на тероризма от посочените в чл. 108а НК „базисни“ престъпления е наличието на една или няколко от специалните терористични цели.

Анализът на нормата на чл. 108а НК очертава редица непълноти в нашето законодателство. Например, пропусната е национална обществена

организация като обект на терористично престъпление. Дисертантът е на мнение, че изчерпателното посочване в чл. 108а не обхваща всички възможни прояви на терористична дейност.

В трета глава детайлно са анализирани източниците и правната уредба във връзка с финансирането на тероризма, както и мерките срещу финансирането на тероризма и изпирането на пари. Стига се до извода, че ако са налице достатъчно данни за финансиране на тероризма, във всички случаи ще е налице престъпление. При това положение се прилагат специалните разпоредби относно предмета на престъплението при налагане на обезпечителни мерки върху съответното имущество, което не остава място за намеса на изпълнителната власт в правова държава с разделение на властите.

Дисертантът смята, че действията на изпълнителната власт, основаващи се на „съмнение“ и „подозрение“, ограничават правото на собственост в пряко нарушение на принципа, деклариран в Съображенията към КООНБФТ. Според този принцип такива действия не следва да възпрепятстват по никакъв начин свободното движение на законовия капитал.

Предвид на тежките имуществени санкции, предвидени в чл. 15 ЗМФТ за административни нарушения, вкл. и за недоносителство, по отношение на лицата, посочени в чл. 4 ЗМИП, се стига до извода, че е установена система за тотален държавен надзор и доносителство върху частната стопанска и нестопанска дейност.

В последната глава са анализирани мерките и Закона за противодействие на тероризма. В работата се приема, че законодателят съществено се е отклонил от баланса между основните права и свободи на гражданите и ограниченията, предизвикани за гарантирането на националната сигурност. Посочва се, че ЗПТ действа в правен вакуум, като се игнорират както отделни разпоредби на Конституцията, така и цялото

наказателно законодателство. Новият член 124б ЗДАНС позволява на органите на агенцията да задържат лица, за които има данни, че са извършили престъпление, свързано с тероризма. Но тези органи нямат задължението да уведомят съответния съд, както и органите на досъдебното производство, в нарушение на чл. 5 КЗПЧОС. Авторът поставя под съмнение правното основание на правомощието на органите на ДАНС да преценяват наличието на престъпление.

б. Дисертацията е цялостно и системно изследване на престъплението тероризъм и борбата с тероризма със следните научни и научно-приложни приноси:

а) историческите бележки за развитието на тероризма и изработването на понятие за него, разкриването на причините, които затрудняват дефинирането на понятието „тероризъм“;

б) пълният и задълбочен сравнително-правен анализ на правната уредба относно тероризма - международна, на ЕС и вътрешна - наказателна и извъннаказателна. Направените многобройни критични бележки и особено - относно противоречията в законодателството на национално равнище - между ЗПТ и ЗМФТ от една страна и НК и НПК – от друга;

в) поставянето на въпроса за търсенето на баланс между сигурността на държавата и основните човешки права и свободи;

г) предложенията *de lege ferenda* за разширяване на обхвата на нормата на чл. 108а НК с включването (в нови алинеи) на престъпленията по чл. 159а-159в, 280-281 и 319а, ал. 4 НК с цел за извършване на терористични действия по чл. 108а, ал. 1, или (на чл. 159а-159в и 280-281 НК) с цел за участие в обучение по чл. 108а, ал. 3 и 4 за извършването на терористични действия .

Предложението за разширяване на приложното поле на чл. 108, ал. 1 с проповядване на идеологията на тероризма.

7. Разработването на дисертационния труд и постигнатите резултати са лична заслуга на дисертанта.

8. Препоръчвам издаването на работата.

Книгата би спечелила, ако в нея бъдат направени съпоставки: между тероризма по чл. 108а, ал. 1 и масовия терор по чл. 96, ал. 3 и 97 и диверсията по чл. 106; между терористичната принуда и другите форми на изпълнителното деяние по чл. 108а, ал. 1, когато са извършени с цел за принуда на орган на властта (и др. посочени в текста) да извърши или да пропусне нещо; между формите на приготвяне, въздигнати в самостоятелни престъпления по чл. 108а, ал. 2-4 и приготвянето по чл. 110, ал. 1 вр. 108а, ал. 1 и 110, ал. 2; между предварителната престъпна дейност по чл. 108а, ал. 2-4 и съучастието в основната по ал. 1; както и да се обсъди включването в чл. 108а, ал. 1 на масовия терор по чл. 96, ал. 3 и 97, извършен с терористична цел, доколкото нейното постигане винаги обективно води до затруднения и усилия на властта да преодолее състоянието на смут и страх в населението, или до нейното отслабване, респ. по-далечната противодържавна цел би могла да бъде съчетавана в отделни случаи с по-близката терористична цел, и като се изхожда също и от по-тежкото наказание, предвидено в чл. 108а, ал. 1, когато е причинена смърт.

Предлагам на автора да обсъди още веднъж отричането на общопревантивната функция на наказателния закон, упражнявана със самия факт на неговото съществуване (превантивния аспект на защитната функция на наказателния закон), и която няма общо с наложеното наказание и неговите цели (с. 74). Общопревантивната функция е не само утвърдена в нашата теория, но и призната в чл. 1, ал. 2 НК. Отделен е въпросът, че по-високата разкриваемост и наказването на извършените престъпления води до засилване на въздържащия психологически ефект на предвидените в НК наказания.

Имам известни резерви към предложението de lege ferenda за нов модел на разпоредбата на чл. 108а, ал. 1 НК. Предложението не държи сметка за собствената теза на автора относно обекта на престъплението „именно този, залегнал в основата на Глава първа от НК“ (с. 77). Всъщност в предложението тероризма се очертава чрез обекта на всички престъпления, посочен в чл. 1, ал. 2 НК, което означава че всяко престъпление по нашия НК, щом е извършено с терористична цел би било тероризъм по нормата на чл. 108а НК (съответно изменена). Струва ми се, че такова разбиране е твърде крайно. Предложената редакция е в противоречие с основополагащия принцип за законоустановеност на престъпленията (в аспекта на определеност и яснота на законовия състав).

8. Авторефератът на дисертацията отговаря на изискванията, правилно и пълно отразява съдържанието и научно-приложните приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд съдържа значими научни и научно-приложни приноси и **отговаря на изискванията** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Давам **положителна оценка** на дисертационния труд „Наказателноправни проблеми на борбата с тероризма“ и убедено **предлагам** на почитаемото научно жури да **присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Антон Илиев Станков** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление, 3.6 Право, докторска програма „Наказателно право“.

Дал становище:

(проф. д. ю. н. Румен Марков)

